

Odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności

KAMILA MROZEK

Katedra Prawa Karnego Wykonawczego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

W Polsce karę ograniczenia wolności po raz pierwszy do katalogu kar wprowadził kodeks karny z 1969 r. Jej pierwowzorem była jednak przejęta z ustawodawstwa radzieckiego kara pracy poprawczej, recypowana później przez większość państw socjalistycznych, w tym także przez Polskę. Ustawą z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy¹ oraz wydaną ponad rok później ustawą z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie karno-administracyjnym² wprowadzono do polskiego prawa karnego karę pracy poprawczej, tworzącą podwaliny współczesnej kary ograniczenia wolności³.

Kara ograniczenia wolności została utrzymana w nowej kodyfikacji karnej. Ustawodawca jednak, uchwalając w roku 1997 kodeks karny oraz kodeks karny wykonawczy, postanowił wprowadzić pewne zmiany, które miały doprowadzić do zwiększenia efektywności wykonywania kary ograniczenia wolności. Obecnie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, kara ograniczenia wolności trwa najkrócej miesiąc, najdłużej

¹ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy, Dz.U. Nr 20, poz. 168 z późn. zm.

² Ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie karno-administracyjnym, Dz.U. Nr 66, poz. 454 z późn. zm.

³ R. Giętkowski, *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, Kraków 2007, s. 15.

12 miesięcy. Wymierza się ją w miesiącach. W czasie odbywania kary skazany nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu oraz jest zobowiązany do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne. Ma on ponadto obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary. Kodeks karny w art. 35 reguluje też zasady wykonywania obowiązku pracy. Zasadniczą treścią kary ograniczenia wolności jest zatem obowiązek wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, w wymiarze od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym, który może być zastąpiony wobec osoby zatrudnionej dokonywaniem potrażeń z wynagrodzenia za pracę, w wysokości od 10 do 25% w stosunku miesięcznym, na cel społeczny wskazany przez sąd.

Zadaniem tego opracowania będzie szczegółowa analiza obowiązujących regulacji dotyczących odroczenia wykonania powszechniej oraz wojskowej kary ograniczenia wolności w obowiązującym stanie prawnym.

Zastosowanie względem skazanego instytucji odroczenia prowadzi w rzeczywistości do przesunięcia w czasie początku wykonywania orzeczonej kary. Odroczenie stanowi zatem wyjątek od przewidzianej w kodeksie karnym wykonawczej zasady bezzwłocznego wykonania kary. Ustawowym odzwierciedleniem tej zasady jest art. 9 § 1 kodeksu, zgodnie z którym postępowanie wykonawcze wszczynają się bezzwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne.

Odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności, uregulowanej w części ogólnej kodeksu karnego, ma dwie podstawy: fakultatywną oraz obligatoryjną. Zgodnie z brzmieniem art. 62 § 1 k.k.w. sąd może odroczyć wykonanie kary ograniczenia wolności na czas do sześciu miesięcy, jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki. Użycie w komentowanym przepisie zwrotu „sąd może” wskazuje nam jednoznacznie na fakultatywny charakter powołanej przesłanki. Nie trudno zauważyć, że komentowany artykuł wskazuje na dwie grupy podmiotów, wyróżniając skazanego oraz jego rodzinę. Stwierdzenie, że natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby zbyt ciężkie skutki, należałoby zatem odnieść nie tylko do samego skazanego, lecz także do jego rodziny.

W pierwszym przypadku udzielenie skazanemu odroczenia kary ograniczenia wolności może być podyktowane przede wszystkim jego

stanem zdrowia. Podstawą odroczenia może więc być niezdolność skazanego do pracy, spowodowana jego chorobą, uniemożliwiająca mu świadczenie pracy. Może być to w szczególności jego choroba umysłowa lub inna ciężka choroba, lub też taki stan, w którym skierowanie skazanego do określonej pracy mogłoby spowodować poważne niebezpieczeństwo dla jego zdrowia⁴.

Ciężkie skutki z punktu widzenia rodziny skazanego mogą wynikać z konieczności sprawowania opieki nad chorym lub małoletnim członkiem rodziny. Może je uzasadniać również podjęcie pracy zarobkowej w godzinach nadliczbowych w sytuacji, w której skazany jest jedynym żywicielem rodziny.

Przesłanką uzasadniającą skorzystanie z omawianej instytucji może być ponadto wystąpienie nieoczekiwanego zdarzenia losowego, na przykład pożaru wyrządzającego poważne szkody w domu skazanego. Pamiętajmy jednak, że pojęcie „zbyt ciężkich skutków”, zwłaszcza w odniesieniu do rodziny skazanego, należy do określeń wysoce ocennych. W literaturze przedmiotu postuluje się, aby nie interpretować tej przesłanki w taki sam sposób jak na gruncie kary pozbawienia wolności. Wręcz przeciwnie, organy orzekające powinny dokonywać wykładni ścieśniającej, czyli takiej, która nakazuje interpretowaną normę rozumieć i stosować wężiej, niż by to wynikało z wykładni słownej⁵. Jest to konsekwencją przede wszystkim wyraźnie odmiennego charakteru obydwu kar⁶.

Należy jednak pamiętać, że pojęcie „zbyt ciężkich skutków” — i to zarówno z punktu widzenia skazanego, jak i jego rodziny — jest typową klauzulą generalną, pozostawiającą sądowi w każdym konkretnym przypadku swobodę wypełniania jej treścią wynikającą z ustaleń faktycznych i ocen sędziowskich.

Fakultatywne odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności może nastąpić na okres do sześciu miesięcy, przy czym utrzymywanie się powodu, dla którego udzielono odroczenia ponad wskazany okres, może uzasadniać zawieszenie postępowania wykonawczego w części dotyczącej wykonania kary ograniczenia wolności. W literaturze przedmio-

⁴ K. Dąbkiewicz, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 235.

⁵ Z. Ziemiński, *Logika praktyczna*, Warszawa 1994, s. 244.

⁶ K. Maksymowicz, *Odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” V, red. L. Bogunia, Wrocław 2000, s. 157.

tu kontrowersje budzi natomiast kwestia liczby udzielanych odroczeń. Z jednej strony wyrażane jest stanowisko, że odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności może być udzielane kilkakrotnie, przy czym łączny jego okres nie może przekroczyć ustawowego, sześciomiesięcznego terminu⁷. Z drugiej jednak strony spotkać można pogląd, który głosi, że sąd może odroczyć wykonanie kary ograniczenia wolności tylko jednokrotnie na czas nieprzekraczający sześciu miesięcy⁸. *Per analogiam* do art. 151 § 3 k.k.w., odnoszącego się do odroczenia kary pozbawienia wolności, należałoby przychylić się do pierwszego stanowiska, które głosi, że odroczenie kary ograniczenia wolności może być udzielane kilkakrotnie, maksymalnie zaś na okres do sześciu miesięcy. O odroczeniu wykonania kary ograniczenia wolności na podstawie art. 62 § 1 sąd może orzec na wniosek uprawnionych podmiotów, a więc skazanego lub jego obrońcy, kuratora zawodowego, prokuratora, a także z urzędu.

Kodeks karny wykonawczy przewiduje oprócz odroczenia fakultatywnego także odroczenie obligatoryjne, które to zobowiązuje sąd do odroczenia kary ograniczenia wolności w określonej w przepisach sytuacji. Na mocy art. 62 § 2 sąd odracza wykonanie kary ograniczenia wolności w razie powołania skazanego do czynnej służby wojskowej, do czasu ukończenia tej służby.

Wprowadzając do prawa karnego wykonawczego obowiązkowe odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności, ustawodawca miał przede wszystkim na uwadze charakter omawianej kary, którą skazany odbywa przecież tylko w warunkach ograniczonej wolności, oraz to, że jest ona wymierzana głównie za przestępstwa o mniejszym stopniu społecznej szkodliwości i raczej wobec przypadkowych sprawców. Tym samym przyznał pierwszeństwo pełnieniu służby wojskowej przed odbyciem orzeczonej kary ograniczenia wolności⁹.

Zgodnie z brzmieniem art. 59 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰ żołnie-

⁷ Por. K. Dąbkiewicz, *op. cit.*, s. 235.

⁸ Por. K. Maksymowicz, *op. cit.*, s. 158; oraz Z. Hołda, K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Gdańsk 2005, s. 285.

⁹ S. Zimoch, *O zwolnieniu od kary ograniczenia wolności*, „Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego” 1977, nr 5, s. 100.

¹⁰ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 241, poz. 2416 z późn. zm.).

rzami w czynnej służbie wojskowej są osoby, które odbywają lub pełnią następujące jej rodzaje:

- 1) zasadniczą służbę wojskową,
- 2) przeszkolenie wojskowe,
- 3) ćwiczenia wojskowe,
- 4) służbę przygotowawczą,
- 5) okresową służbę wojskową,
- 6) służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

Każda z wyliczonych form czynnej służby wojskowej obliguje zatem sąd do odroczenia kary ograniczenia wolności.

Zacytowana wyżej ustawa określa też dość szczegółowo dzień powołania skazanego do czynnej służby wojskowej. Art. 60 ust. 3 ustawy stanowi, że dniem powołania do czynnej służby wojskowej jest określony w karcie powołania dzień stawienia się do tej służby, a w przypadku ćwiczeń wojskowych rotacyjnych dzień stawienia się do tych ćwiczeń w pierwszym dniu ich rozpoczęcia w danym roku kalendarzowym. W tym przypadku decyduje zatem fakt otrzymania karty powołania, a nie rzeczywiste rozpoczęcie pełnienia służby. Jeżeli jednak takie powołanie nastąpi już w czasie odbywania orzeczonej kary, sąd orzeknie o udzieleniu przerwy w odbywaniu kary ograniczenia wolności¹¹.

W przypadku odroczenia obligatoryjnego ustawodawca nie wprowadził konkretnego maksymalnego terminu jego trwania. Określił jedynie, że odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności z powodu powołania do czynnej służby wojskowej następuje do czasu ukończenia tej służby.

O odroczeniu wykonania kary na podstawie art. 62 § 2 sąd zawiadamia dowódcę jednostki, w której skazany pełni służbę lub właściwą wojskową komendę uzupełnień, jeżeli jest tylko osobą powołaną do pełnienia czynnej służby wojskowej.

Szczególne znaczenia w kwestii obligatoryjnego odroczenia kary ograniczenia wolności nabiera druga część art. 62 § 2 k.k.w., która stanowi, że wobec skazanego, któremu sąd odroczył wykonanie kary ogra-

¹¹ K. Postulski, *Zakres orzekania sądu w postępowaniu karnym wykonawczym (Przegląd postępowań incydentalnych)*, „Nowa Kodyfikacja Karna. Kodeks Karny Wykonawczy. Krótkie Komentarze” 10, Ministerstwo Sprawiedliwości Departament Kadr i Szkolenia, Warszawa 1998, s. 128.

niczenia wolności z powodu powołania do czynnej służby wojskowej, można zastosować odpowiednio przepisy art. 336 § 3 i 4 k.k. Oznacza to, analizując treść art. 336 k.k., że sąd po zapoznaniu się z opinią dowódcy jednostki może zwolnić od kary ograniczenia wolności nieprzekraczającej sześciu miesięcy, jeżeli okres odroczenia trwał co najmniej sześć miesięcy, a żołnierz w tym czasie wyróżnił się w wykonywaniu obowiązków służbowych albo wykazał się odwagą. Gdy przemawiają za tym szczególnie ważne powody, sąd może zwolnić od tej kary, nawet gdy okres odroczenia trwał krócej. Zwolnienie skazanego od orzeczonej kary ograniczenia wolności na podstawie art. 336 k.k. pociąga za sobą zatarcie skazania z mocy prawa.

Łatwo zauważyć, że ustawodawca, wprowadzając omawianą instytucję do prawa karnego wykonawczego, nie poprzestał na samym nakazie odroczenia kary ograniczenia wolności, poszedł mianowicie dalej, zezwalając w określonych sytuacjach na całkowite zwolnienie żołnierza od odbycia kary, pociągające za sobą jednoczesne zatarcie skazania¹².

Pamiętajmy jednak, że sąd zobligowany jest jedynie do odroczenia kary, samo zwolnienie już na mocy art. 336 k.k., jest fakultatywne i dopuszczalne tylko w przypadku spełnienia określonych prawem warunków.

Wspomniane już „wyróżnianie się w wykonywaniu obowiązków służbowych”, o którym mowa w art. 336 § 3 k.k., nie musi obejmować całego okresu służby. Takie też stanowisko przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 maja 1995 r., stanowiąc, że: „owo wyróżnienie się w służbie oznaczać może zachowanie cechujące się bardzo wysokim stopniem zdyscyplinowania żołnierza przez cały ten okres, ale może być i tak, że żołnierz przeciętnie w tym okresie zdyscyplinowany, a nawet naruszający — byle nie rażąco — dyscyplinę w toku tej służby, tylko w pewnych sytuacjach może swoim zachowaniem wyróżnić się, nawet pojedynczym czynem”¹³.

Oceniając postawę skazanego żołnierza, sąd będzie opierał swoją decyzję głównie na opinii wystawionej przez dowódcę jednostki wojskowej. Należy jednak bardzo wyraźnie podkreślić, iż nie oznacza to, że opinia ta jest dla sądu wiążąca. Opinia, jak każdy inny dowód w procesie karnym, podlega wnikliwej ocenie sędziego i to sędzia zdecyduje,

¹² S. Zimoch, *op. cit.*, s. 100.

¹³ I. Wyrok Sądu Najwyższego — Izba Wojskowa z dnia 30 maja 1995 r., „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1996, zeszyt 9, poz. 151.

czy miało miejsce szczególne wyróżnienie się w pełnieniu obowiązków służbowych, czy też nie.

W ścisłym związku z odroczeniem wykonania kary ograniczenia wolności z racji powołania skazanego do czynnej służby wojskowej pozostaje kara ograniczenia wolności przewidziana w części wojskowej kodeksu karnego. Od powszechnej kary ograniczenia wolności należy zatem odróżnić wojskowy jej wariant, który w zależności od typu służby może przybrać odmienne formy. Odmienności wynikają przede wszystkim z uwarunkowań służby wojskowej. Nie różnią się natomiast granice kary. Wojskowa kara ograniczenia wolności, identycznie jak ta orzekana wobec osoby cywilnej, trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 12 miesięcy, a w postaci obostrzonej nie może przekroczyć dwóch lat ograniczenia wolności. W czasie odbywania wojskowej kary ograniczenia wolności skazany:

- 1) nie może być mianowany na wyższy stopień wojskowy ani wyznaczony na wyższe stanowisko służbowe;
- 2) nie może brać udziału w uroczystościach i paradach organizowanych w jednostce wojskowej lub z udziałem jednostki.

Obecnie obowiązujący kodeks karny wprowadza w art. 323 dwie kategorie podmiotów: żołnierzy zasadniczej służby wojskowej oraz żołnierzy innej służby niż zasadnicza.

Rozważania tej części opracowania należałoby jednak zacząć od wyjaśnienia ogólnego pojęcia „żołnierz”. W tym celu sięgnąć należy do rozdziału XIV kodeksu karnego, a dokładnie do objaśnień wyrażeń ustawowych. Zgodnie z art. 115 § 17 kodeksu żołnierzem jest osoba pełniąca czynną służbę wojskową. Osobą pełniącą czynną służbę wojskową jest natomiast, o czym była już mowa w artykule, osoba która:

- 1) odbywa zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe, służbę przygotowawczą, okresową służbę wojskową;
- 2) pełni służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

Czynną służbę wojskową pełnią też żołnierze zawodowi oraz osoby powołane do tej służby w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych, o czym stanowi art. 3 ust. 1 oraz art. 124 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych¹⁴.

¹⁴ Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, Dz.U. Nr 179, poz. 1750.

Karę ograniczenia wolności według zasad określonych w art. 323 § 1–4 k.k. można orzec wyłącznie wobec żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową, co wynika dość jednoznacznie z treści powołanych wyżej przepisów.

Ze względu na powyższe rozróżnienie zasady wykonywania wojskowej kary ograniczenia wolności uregulowane są odmiennie dla żołnierzy zasadniczej służby wojskowej oraz dla żołnierzy innej służby niż zasadnicza.

Przepis art. 323 § 3 k.k. przewiduje obowiązek pozostawiania żołnierzy innej służby niż zasadnicza w określonym miejscu w jednostce wojskowej w dyspozycji przełożonego, w czasie od zakończenia zajęć służbowych przez cztery godziny dwa dni w tygodniu. Sąd może też orzec potrącenie od 5 do 15% miesięcznego zasadniczego uposażenia skazanych żołnierzy na wskazany cel społeczny. Istota kary ograniczenia wolności orzekanej wobec żołnierzy innej służby niż zasadnicza polega zatem na pozbawieniu ich swobody dysponowania czasem wolnym od zajęć służbowych, przez nałożenie obowiązku przebywania w ściśle określonym miejscu w wyznaczone dni tygodnia¹⁵.

Żołnierze zasadniczej służby wojskowej odbywają natomiast karę ograniczenia wolności w wydzielonej jednostce wojskowej według zasad określonych w kodeksie karnym wykonawczym, który to daje delegację Ministrowi Obrony Narodowej do ustalenia szczegółowych zasad wykonywania tytułowej kary wobec skazanych określonych w art. 323 § 4 k.k.

Kodeks karny stanowi też, że wobec skazanego żołnierza nie orzeka się zakazu zmiany miejsca stałego pobytu i nakazu wykonywania wskazanej pracy. Wynika to z tego, że sam pobyt w jednostce wojskowej ogranicza swobodę skazanego żołnierza w zakresie przemieszczania się, natomiast uczestnictwo w zajęciach szkoleniowych i stała dyspozycyjność uniemożliwiają, i to znacznie, wykonywanie nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne¹⁶.

Przyjęty wyżej podział żołnierzy na pełniących zasadniczą służbę wojskową oraz pełniących inną służbę niż zasadnicza pozostaje aktualny także w kwestii odroczenia wojskowej kary ograniczenia wolności.

¹⁵ O. Górniok, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 960.

¹⁶ M. Czyżak, *Odrębność polskiego prawa karnego wojskowego wobec prawa karnego powszechnego*, Warszawa 2010, s. 155.

Poprzednio obowiązujący kodeks karny regulował odroczenie wykonania wojskowej kary, bezpośrednio odnosząc się do kary pozbawienia wolności oraz kary ograniczenia wolności.

Zgodnie z brzmieniem art. 301 kodeksu karnego z 1969 r. sąd mógł odroczyć żołnierzowi służby zasadniczej, a także osobie powołanej do pełnienia takiej służby, wykonanie kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej sześciu miesięcy, jak również kary ograniczenia wolności do czasu ukończenia służby¹⁷.

Uchwalony w 1997 r. kodeks karny dość radykalnie zreformował przepisy dotyczące odroczenia wykonania kary, ograniczając zakres stosowania tytułowego środka tylko do kary pozbawienia wolności.

Obecnie żaden ustawowy akt prawny nie reguluje instytucji odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności orzekanej wobec żołnierzy zasadniczej służby wojskowej. Nie oznacza to jednak, że taka instytucja nie istnieje w ogóle. Przepis dotyczący odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności orzeczonej wobec żołnierzy znaleźć możemy w Rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 5 maja 2004 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary ograniczenia wolności orzeczonej wobec żołnierzy zasadniczej służby wojskowej¹⁸. Zgodnie z brzmieniem § 3 powołanego Rozporządzenia dowódca jednostki wojskowej, w której skazany pełni służbę wojskową, niezwłocznie zawiadamia sąd wojskowy, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, o przeszkodach uniemożliwiających skierowanie do odbycia kary, w szczególności uzasadniających odroczenie jej wykonania.

Brak w komentowanym przepisie postanowień szczególnych odnoszących się do odroczenia wykonania kary, a więc terminu odroczenia czy też kwestii zarządzenia wykonania odroczonej kary, utwierdza nas w przekonaniu, że instytucja uregulowana w Rozporządzeniu nie stanowi odroczenia wykonania kary *sensu stricto*. Niemniej jednak pozwała w określonych przypadkach skazanym żołnierzom na przesunięcie w czasie odbywania orzeczonej kary ograniczenia wolności. Organem

¹⁷ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. — Kodeks karny, Dz.U. z dnia 14 maja 1969 r. Nr 13, poz. 94.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 5 maja 2004 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary ograniczenia wolności orzeczonej wobec żołnierzy zasadniczej służby wojskowej, Dz.U. Nr 128, poz. 1341.

uprawnionym do powiadomienia wojskowego sądu garnizonowego o przeszkodach w odbywaniu kary, uzasadniających odroczenie jej wykonania, jest dowódca wydzielonej jednostki wojskowej, w której wykonuje się karę ograniczenia wolności, orzeczoną wobec żołnierzy zasadniczej służby wojskowej. Przeszkodą uniemożliwiającą skierowanie do odbycia orzeczonej kary ograniczenia wolności jest stan zdrowia skazanego żołnierza. Świadczy o tym między innymi treść pkt 3 § 2 komentowanego rozporządzenia. Każdorazowo, przed skierowaniem skazanego do odbycia kary, lekarz jednostki, w której skazany pełni służbę wojskową, wystawia opinię lekarską stwierdzającą brak przeciwwskazań zdrowotnych do odbycia kary ograniczenia wolności. Istnienie choroby powinno zatem wynikać z aktualnej opinii lekarskiej, uwzględniającej stan zdrowia skazanego w chwili rozpatrywania kwestii odroczenia. Z treści powołanego rozporządzenia nie wynika wprost, czy owe przeciwwskazania zdrowotne odnoszą się także do chorób psychicznych, czy tylko do innych chorób. Niemniej jednak zasadny wydaje się pogląd, że choroba psychiczna skazanego żołnierza stanowi podstawę niezdolności do służby, a w konsekwencji powinna prowadzić do zwolnienia ze służby wojskowej¹⁹.

O odroczeniu wykonania kary ograniczenia wolności sąd zawiadamia dowódcę jednostki, w której żołnierz pełni służbę, lub właściwą wojskową komendę uzupełnień, jeżeli skazany jest osobą powołaną do czynnej służby wojskowej. Do zawiadomienia należy dołączyć pouczenie o obowiązku niezwłocznego poinformowania sądu o zwolnieniu skazanego ze służby²⁰.

Powołane rozporządzenie obejmuje swym zasięgiem jedynie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej. Zatem zastanowić się należy, czy możliwe jest odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności żołnierzom innej służby niż zasadnicza, a jeśli tak, to na podstawie jakiego przepisu? Zasadne wydaje się odwołanie w tej kwestii do treści art. 224 k.k.w., zgodnie z którym przepisy części ogólnej, szczególnej i końco-

¹⁹ Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, Dz.U. Nr 179, poz. 1750.

²⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 lutego 2006 r. w sprawie organizacji sądów wojskowych oraz ustalenia regulaminu wewnętrznego urzędowania tych sądów, Dz.U. Nr 42, poz. 287.

wej stosuje się odpowiednio do żołnierzy, a w wypadkach wskazanych w ustawie — także do osób powołanych do pełnienia służby wojskowej, ze zmianami wynikającymi z przepisów części wojskowej. Wynika stąd, że zastosowanie w tym przypadku będą miały przepisy części szczególnej k.k.w. w zakresie dotyczącym odroczenia wykonania powszechnej kary ograniczenia wolności. Wobec powyższego sąd będzie uprawniony do odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności, jeżeli żołnierz innej służby niż zasadnicza uprawdopodobni, że natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby zbyt ciężkie skutki dla niego samego lub jego rodziny. Oczywiście jest, że przesłanki tej nie można interpretować w taki sam sposób, jak w przypadku powszechnej kary ograniczenia wolności, gdyż nie pozwala na to specyfika omawianej w tym miejscu kary.

Odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności żołnierzowi innej służby niż zasadnicza może być uzasadnione przede wszystkim jego stanem zdrowia, uniemożliwiającym wykonanie kary, a w przypadku orzeczenia potrącen z uposażenia — także trudną sytuacją majątkową.

Nie można wykluczyć także sytuacji, w której natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby zbyt ciężkie skutki dla rodziny skazanego. Warunek ten spełniać mogą przede wszystkim żołnierze zakwaterowani w prywatnych mieszkaniach. Wobec powyższego wystąpienie nieoczekiwanego zdarzenia losowego, konieczność sprawowania opieki nad chorym lub małoletnim członkiem rodziny mogą również uzasadniać udzielenie żołnierzowi innej służby niż zasadnicza odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności.

Wątpliwości co do możliwości zastosowania tytułowego środka mogą pojawić się w sytuacji skierowania żołnierza do pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa. Rozsądnym rozwiązaniem wydaje się odwołanie w tej kwestii do art. 336 § 3 k.k., który to upoważnia sąd do zwolnienia od reszty kary, jeżeli żołnierz w okresie odroczenia wyróżnił się w wykonywaniu obowiązków służbowych albo wykazał się odwagą. Bez wątplenia udział w misji pokojowej, a już na pewno w misji bojowej, absolutnie potwierdza istnienie u skazanego żołnierza powołanych atrybutów.

Odroczenie wykonania kary jako postępowanie incydentalne prowadzi do modyfikacji sposobu wykonania orzeczenia zgodnie z właściwą prawu karnemu wykonawczemu zasadą indywidualizacji. Jednocześnie

stanowi ono odstępstwo od zasady bezzwłocznego wykonania kary i od obowiązku skazanego poddania się karze. W każdym razie odgrywa ono ogromną rolę w przypadku skazania na powszechną karę ograniczenia wolności na podstawie art. 62 k.k.w., stanowiąc na ogół jedyną realną szansę na faktyczne wykonanie wymierzonej kary i tym samym uniknięcie orzeczenia kary zastępczej.

Institucja odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności — w aspekcie uregulowań wojskowych — ma obecnie doniosłe znaczenie jedynie w przypadku żołnierzy innej służby niż zasadnicza. Ze względu na wprowadzenie pełnej profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP, polegającej na rezygnacji z obowiązkowej służby wojskowej i zastąpieniu jej służbą ochotniczą, odroczenie kary żołnierzom służby zasadniczej wydaje się na chwilę obecną pozbawione większego znaczenia.

Deferment of the penalty of restriction of liberty

Summary

The article focuses on the execution of the penalty of restriction of liberty, both in civilian and military law enforcement. The author discusses the rules of compulsory labour and differences in the execution of both forms of the restricted liberty penalty. She gives particular attention to the deferment of the penalty in question, and carries out a thorough analysis of optional and obligatory conditions that make it possible for a convicted person to exercise such a measure.

Keywords: compulsory service soldier, penalty of restricted liberty, deferment of the penalty of restriction of liberty, commander of a military unit.